

Maria Bang Espersen
med sitt verk
Accumulated Lines
(love and champagne)
från kollektionen *Soft*
Series 2023.

DET NYA GLASSET

Text Frida Lagerblad

*Den nya generationen glasblåsare är friare i sina uttryck och syn på materialet.
Residence möter fyra ensamblåsare som vill hedra glasbrukens stolta tradition, samtidigt
som de värnar om den konstnärliga integriteten.*

Skulptur
ur Hanna
Hansdotters
serie *Fading
Prints*.

Jag började blåsa glas när jag var 17 år, det var min väg till att förstå att man själv har makten att bestämma över hur världen ska se ut. Jag har en ugn i min ateljé som jag jobbar med, men jag vägrar att kalla det hytta. Det har varit – och är fortfarande – ett sätt för mig att frigöra materialet från produktionen. «

Stilbildande konstnären och formgivaren Åsa Jungnelius anställdes på Kosta glasbruk 2007. Men slog igenom redan 2004 med sitt examensarbete för Konstfack – rumsinstallationen *Vad fin du är i håret!*. Där hennes nu ikoniska glasskulpturer i form av överdimensionerade läppstift, *Mysstaken*, *Storstaken*, skon *Crystal Lover* och *Snippan* ingick. I dag finns hennes verk representerade på bland annat Moderna Museet och Nationalmuseum.

»Jag har alltid strävat efter att skapa innehåll och mening, min konstnärliga praktik bygger på ett undersökande av vår samtid – oavsett vilket material jag uttrycker mig i. Det glossiga och förföriska var en estetik jag använde mig av redan då. *Vad fin du är i håret!* var normbrytande och innebar ett nytt förhållningssätt till själva materialet glas. Skulpturer som hade en tydligt feministisk utgångspunkt blev början på en ny väg i branschen och en personlig startpunkt för mitt konstnärskap, det är egentligen därifrån jag fortsatt sedan dess«, förklarar hon.

»När jag började på Orrefors Kosta Boda var det en fast position. Vid den tidpunkten hade de inte anställt en ny konstnär på 15 år, så det var en stor och ömsesidig investering vi gjorde i varandra. Men nu har det definitivt skett ett generationsskifte. I dag jobbar Kosta glasbruk med flera olika aktörer, men alla har frilanskontrakt.«

Till skillnad från många andra material och konstnärliga uttryck har glashantverket en stark tradition av att förena konst och bruksföremål. Något som uppkom under 1900-talet när konkurrensen kring de masstillverkade hushållsprodukterna tilltog och kompletterades med en mer konstnärlig produktion, Orrefors och Kosta glasbruk lanserade sina formgivare med stor framgång – såväl nationellt som internationellt.

»När jag kom till Kosta var de funktionella föremålen mig ganska främmande, men jag fick lov att omfamna det. Glashantverket är ju av naturen baserat på bruksföremålen, men jag gjorde allt för att gå ifrån det under åren på

FOTO: FREDRIKA ERIKSSON

FOTO: TINE BEK

HANNA HANSDOTTER

Konstnär och glasblåsare. **ÅLDER: 40. AKTUELL
MED:** Samarbete med Kakan Hermansson för Kosta Boda, arbetar med ett offentligt verk som ska uppföras i Hagastaden 2026.

»TRÄGEN VINNER NÄR DET
KOMMER TILL GLAS.«

Maria Bang Espersen

ÅSA JUNGNELIUS

Konstnär. **ÅLDER:** 48.

AKTUELL MED: Soloutställningen *Desire Utensil Container* på Spazio Nobile Gallery i Bryssel, fram till 15 september.
Offentligt verk i Gävles nya kulturhus som invigs i höst.

En av Åsa Jungnelius *Queen Helmet*-skulpturer under produktion, visas i separatutställningen *Desire Utensil Container*.

FOTO: MÄRTA THISNER

Konstfack – där jag istället lade all min kraft på att driva fram en konstnärlig praktik som inte bara skulle omfamnas av glasbranschen utan även av konstscenen. Vilket jag också lyckades med – även om mina stora, blåsta och försilvrade skulpturer minst sagt stod ut från allt annat som producerades på bruket då. Men de senaste åren har jag funnit att jag verkligen värnar om bruksföremålet och värderar det väldigt högt. Så egentligen gör jag inte någon stor skillnad på de båda kategorierna«, förklarar Åsa Jungnelius.

»I Kostas historia finns det absolut en tradition av att man ska ägna sig åt både och. Det är en sådan typ av fråga som är helt given i en viss kontext och anmärkningsvärd i andra. I konstvärlden där jag annars rör mig hänger de två inte alls ihop, men om man tittar på glasbruket och hur dom har funkade så är det helt självklart. En stor skillnad mellan nu och då är väl att glasbruket i princip uppfann sina egna konstnärer och på något vis hittade på ordet "glaskonstnär" för att skapa en ny genre. Men i dag så rör man sig på ett annat sätt, som glaskonstnär är du mer frigående och strukturerna ser annorlunda ut.«

FORMGIVAREN OCH GLASBLÅSAREN Hanna Hansdotter gjorde sitt första samarbete med Kosta Boda 2016, året innan hon tog sin examen från Konstfack. I dag har hon ateljé i Bodas The Glass Factory, samarbetet med glasbruket pågår fortfarande på frilansbasis. »Designvärlden kommer aldrig sura över att man vill göra konst, men konstvärlden kommer antagligen sura över att man gör bruksföremål. I slutändan kan man inte tänka för mycket på det där, utan bara göra det man själv brinner för. Men jag befinner mig absolut i båda världarna. Och det är två

FOTO: MÄRTA THISNER

processer som är helt väsensskilda, främst eftersom jag är mycket mer ensam i min roll som konstnär jämfört med när jag är formgivare. Som konstnär ansvarar man för hela resan på något sätt, på Kosta Boda är det skönt att vara en del av ett större sammanhang«, säger Hanna Hansdotter.

»Jag älskar den här industrin och alla som jobbar i den, det är en fantastisk värld. Min identitet som glasblåsare hänger väldigt starkt ihop med alla de som arbetar på Kosta glasbruk. I den här branschen finns en lång och stolt tradition, där yrket som glasblåsare ofta går i arv. Sen finns även vi som kommer in från sidan. Eller som en gång var skoltrötta tonåringar och började på glasbruket istället för att gå gymnasiet. Oavsett vilken kategori man tillhör så har jag otroligt stor respekt för dom. Många som jobbar i hyttorna har färdigheter som tar ett helt liv att lära sig. Om jag på något sätt kan hjälpa till att hålla liv i den industrin, så drar jag mer än gärna mitt strå till stacken.«

År 2007 är på många sätt ett centralt år på det svenska glasets dramaturgiska kurva. 1990 bildades den svenska glasbrukskoncernen Orrefors Kosta Boda AB – av sju tidigare fristående glasbruk i sydöstra Småland. Bland dessa fanns Boda glasbruk, som gjorde stora nedskärningar i början av 2000-talet för att till slut läggas ner helt 2008. Sandviks glasbruk som lades ner 2004. Åfors glasbruk där tillverkningen lades ner i juni 2012 och året efter skedde samma sak på Orrefors glasbruk. Sedan dess har Glasrikets karta ritats om.

»Ur askan kommer en ny era och det känns också väldigt kul att få vara med om. På ett sätt så har materialet aldrig varit så fritt som det är nu«, säger Åsa Jungnelius.

GENOM ÅREN har ett hundratal glasbruk varit i drift i det småländska Glasriket, i dag drivs endast tre glasbruk med

Rasmus Nossbrings verk bygger bokstavligen på hantverkstraditionernas symbolism.

FOTO: STUDIO K

Två av Maria Bang Espersens verk som ingick i kollektionen Soft Series 2021.

Bildtext.

MARIA BANG ESPERSEN
Konstnär. **ÅLDER:** 43. **AKTUELL MED:** Toyama International Glass Exhibition i Japan som visas 13 juli–14 okt och Vitra House Loft by Sabine Marcelis i Tyskland som visas från 12 juni och två år framåt.

industriell produktion och ett tiotal hyttor producerar studioglas. Med studioglas menas alltså glas som formgivits och tillverkats av en konsthantverkare i egen glashytta, »ensamblåsare« som de lite poetiskt kallades på 1960-talet när studioglasets föddes. Stämningen på Sthlm Glas i Gustavsberg utanför Stockholm är raka motsatsen till Glasrikets forna brukskultur, mer som en kollektiv för ensamblåsare. Här har Simon Klenell och Rasmus Nossbring skapat en ny scen, baserad på den nya generationens premisser. Rasmus Nossbring är uppvuxen i Norrköping och hör också till den kategorin glasblåsare som Hanna Hansdotter talar så varmt om; han kände sig klar med skolan, men efter att ha blivit tvingad till studievägledarens kontor slog han upp en pärm, blundade och pekade. Fingret landade på »lärling som glasblåsare«. »Jag tänkte, jag kommer bara vara där och vända så det är strunt samma. Men det låter väl ballt åtminstone. Då hade jag aldrig ens sett någon blåsa glas förut.«

Efter tiden som lärling på Reijmyre glasbruk fick han fortsätta göra praktik och när han var färdigutbildad 2009 fick han jobb som glasblåsare i produktionen.

»Jag kände redan då ett behov av att uttrycka mig genom materialet. Men det här som vi håller på med nu fanns inte överhuvudtaget. Utrymmet för konstnärer

»JAG ÄLSKAR DEN HÄR INDUSTRIEN OCH ALLA SOM JOBBAR I DEN, DET ÄR EN FANTASTISK VÄRLD.«

Hanna Hansdotter

Sthlm Glas i Gustavsberg utanför Stockholm har vuxit allt eftersom Rasmus Nossbring och Simon Klenell utökade sin verkstad och byggt en arena för fristående glaskonstnärer.

och formgivare som ville experimentera var väldigt begränsat. Det som definierar en industri är ju att arbetet som läggs ner där ska generera pengar och den grejen satt i mig ganska länge. Att 'så där kan man inte göra för det tar för lång tid för att vara lönsamt' eller 'det är för dåligt rent hantverksmässigt'. Men den gamla skolans kvalitetsbegrepp bygger ju på att glaset inte ska visa spår av den mänskliga handen. Det ska inte finnas variationer, eller utrymme för att uttryck sig själv«, förklarar han.

ENLIG RASMUS NOSSBRING har vägen för glas-konstnärerna breddats de senaste tio åren. Gränserna kring vad rollen innebär har suddats ut mer och mer, man måste inte längre ägna sig både åt konst och formgivning för den bredare produktionen. »Det känns som en ny arena på något sätt, där de gamla strukturerna och förutsättningarna inte längre gäller. Även om det har varit krisläge för branschen i stort så gällde det ju främst de stora glasbruken, inom studioglaslet har folk hållit på ändå. Konstnärer med egna små verkstäder som Ulla Forsell, Gunilla Kihlgren, Åsa Jungnelius och Fredrik Nielsen gör ju glas själva. Och det är ju en gamechanger i sig.«

»Det som känns nytt för den här generationen är att glaset inte behöver vara 'fint' på det klassiska sättet, det finns andra kvalitéer som också kan skapa något vackert eller meningsfullt. Om man bara tittar på Hanna Hansdotters framgångar de senaste åren så gynnar de ju inte bara henne – de gör skillnad för hela branschen. Att folk får upp ögonen för glaskonst i stort ger också en nytändning. Efter hennes utställning på CF Hill var det som att konstglaset blev modernt och levande igen. För plötsligt hamnade ett

FOTO: LOUISE BAHRTON

RASMUS NOSSBRING

Skulptör och glasblåsare. **ÅLDER:** 33. **AKTUELL MED:** Solo-utställning på Galleri Thomassen i Göteborg i september och på Härnösands konsthall i december.

Skulptur ur Hanna Hansdotters serie Fading Prints.

FOTO: FREDRIKA ERIKSSON

samtida uttryck i fokus, vilket gjorde att andra gallerier också vågade satsa på glaset. Det har så klart alltid funnits konstnärer som gjort superballa glasgrejer, men får man ingen exponering kommer ju ingen att se det«, förklarar Rasmus Nossbring.

HANNA HANSDOTTERS separatutställning på CF Hill i Stockholm 2018 ses som en milstolpe för den nya glasgenerationen. Det var hennes första utställning efter examen från Konstfack 2017 och de 25 halvmeterhøga, bulkiga glasskulpturer togs emot med öppna armar.

»Det var ett nytt sammanhang för mig då. Jag ville göra objekt som kändes fläskitigt bröliga i sin elegans, som tog för sig! För mig är mina skulpturer oerhört kroppsliga, men samtidigt dekadent dekorativa. Det blev ett roligt möte i just den här anrika lokalen. Skulpturerna agerade verkligen som en mötesplats mellan besökarna och rummet. Konstglaset har varit så starkt kopplat till industrin och senare också till upplevelseindustrin. Jag tänker att folk blev glada av att få möta glaset någon annanstans«, förklarar hon.

Även Rasmus Nossbring tog kandidatexamen från Konstfack 2017, samtidigt som Simon Klenell hade startat Sthlm Glas. Till en början hjälpte Rasmus till med Simon Klenells produktion för att själv kunna hyra in sig. Men när han började behöva egna ugnar och specialutrustning i verkstaden breddades verksamheten. Plötsligt gjorde de det tillsammans.

»Det jag och Simon gör kräver ganska mycket grejer, och folk. Det var också anledningen till att det blev just såhär, att det ska finnas plats för konstnärer att komma hit när de behöver. Det går att ha en ateljé, ett sliperi och en kreativ miljö som inte är publik på något sätt. För oss var det också viktigt, att det här är en verkstad. Inte en glashytta för turister.«

»Att arbeta konstnärligt med glas innebär att man måste vara lyhörd för processen under tiden man skapar, då vill man inte ha en massa störningsmoment. Vi har i alla fall byggt den här plattformen för att slippa det, vi vet dessutom att det finns andra som gör det publika bättre. Men även jag måste erkänna att glasblåsning är som en kombination av dans och någon

Another Garden That Is Not Mine av Rasmus Nossbring.

FOTO: JOHAN KNOBE

»DET SOM KÄNNES NYTT FÖR DEN HÄR GENERATIONEN ÄR ATT GLASET INTE BEHÖVER VARA 'FINT' PÅ DET KLASSISKA SÄTTET.«

Rasmus Nossbring

form av Extremsport – en fantastisk uppvisning i ultimat synkronisering. Jag har ju själv ägnat mig åt det i 17 år och tycker fortfarande det är helt magiskt att få se en skicklig hantverkare blåsa glas«, förklarar Rasmus Nossbring.

»Eftersom konsten på något sätt sprungit ur industrin är man som glasblåsare otroligt exponerad, på ett sätt som inte kan liknas vid någon annan bransch. Det är så normaliserat att glasblåsning är något publikt och offentligt att man knappt tänker på det längre. Men det är klart att det är krävande, att som konstnär vara under konstant åskådning. Det är inte så att man står i en guldsmeds ateljé och tittar på när dom skapar«, säger Hanna Hansdotter.

Men det svenska glasets internationella genomslagskraft håller uppenbarligen i sig även över generationsgränserna. Hanna Hansdotter tilldelades nyligen pris som Årets Uppstickare i Regeringens exportpris för de kulturella och kreativa branscherna. Ett kvitto på att även den nya generationen glaskonstnärer når ut till sin publik, utan att nödvändigtvis behöva visa upp sitt konstnärliga skapande för öppen ridå.

»När man är barn är det ingen som föreslår att du ska växa upp och bli glasblåsare. Man måste börja jobba med glaset rent praktiskt

och märka om man tycker det är intressant eller inte. För som material är det oerhört tekniskt utmanande. Efter en vecka i hyttan kan du ingenting, du måste stå ut och verkligen vilja svettas med den här heta massan för att kunna göra ett yrke av den. Trägen vinner när det kommer till glas«, säger Maria Bang Espersen.

MARIA BANG ESPERSEN kommer ursprungligen från Danmark men började sin resa som glaskonstnär i Småland, närmare bestämt i Kosta Glasskola mellan 2006 och 2009 – samtidigt som Hanna Hansdotter. Utbildade sig vidare vid KADK på Bornholm, flyttade till USA och tog kandidatexamen vid CalArts i Los Angeles, arbetade med andra material men längtade tillbaka till glaset.

»Det var aldrig den färdiga produkten som fick mig att vilja göra det här, det var processen. Jag har sällan kontroll över mina verk. Tekniken jag har utvecklat bygger på att alla moment måste göras snabbt för att sedan gå direkt vidare till nästa. När jag börjar vet jag aldrig hur slutresultatet kommer se ut. Och jag bryr mig inte riktigt om det, för jag tycker inte det är intressant att kategorisera och bedöma glas på det sättet. Jag vill att min konst ska uttrycka samspelet mellan mig och glaset. Varken mer eller mindre. Glaset vill något och jag vill något – det är själva skapandet. Perfektion är ointressant, processen och samspelet är mycket viktigare för mig«, säger Maria Bang Espersen.

Åsa Jungnelius beskriver The Glass Factory i Boda som ett kunskapsnav, en naturlig utgångspunkt för den som är nyfiken på det svenska glaset. Där man inte bara demonstrerar hantverket, utan för första gången tecknar en gemensam historia och återger materialets berättelse. Det gjorde också stor skillnad för Maria Bang Espersen, som återvände till en helt annan slags bruksort 2019.

»Hade det inte varit för The Glass Factory hade jag antagligen aldrig flyttat hit. Det är en plattform som har gett oss individuella glaskonstnärer helt andra förutsättningar och möjligheten att vara våra egna. Det innebär framför allt att man inte behöver ha sin egen hytta – och låsa fast sig vid den stora utgiften för det – utan bara hyra in sig när man behöver. Samtidigt som det skapar en värdefull gemenskap med andra konstnärer, där man kan utbyta kunskaper och erfarenheter. På så vis kan man säga att även vi är mer fria nu.« ■

Crackle vase av Åsa Jungnelius för Kosta Boda.

Resting Rock ur kollektionen Soft Series 2022 av Maria Bang Espersen.

